

Інтроформаційно-деструктивний вплив українського телебачення на свідомість людини: аналіз та оцінка

О. Ю. Рак

Кафедра теоретичної та практичної психології Національного університету «Львівська політехніка», м. Львів, Україна
Corresponding author. E-mail: olarak@i.ua

Paper received 28.11.17; Revised 03.11.17; Accepted for publication 05.11.17.

<https://doi.org/10.31174/SEND-HS2017-147V25-16>

Анотація. В статті автор описує загальну ситуацію на українському телебаченні, що є сьогодні дуже актуальною проблемою, оскільки тут здійснюється аналіз щодо наповнення каналів певних програм і визначено їх змістовність. З проаналізованого дослідження оцінено інтроформаційно-деструктивну форму впливу телебачення на свідомість глядача, що є вагомим питанням сьогодення для подальшого розв'язання. Автором схематично зображено інформативну наповненість дев'яти телеканалів України, які спеціалізуються на певному тематичному напрямку діяльності і розраховані на відповідну аудиторію.

Ключові слова: інтроформаційно-деструктивний вплив, інформаційний телепростір, когнітивне мислення, інформаційно-пізнавальні, накопичення «нових» знань.

Вступ. Актуальність даної теми дослідження полягає в тому, що на сьогоднішній день українське телебачення має велику кількість програм, які не несуть жодного змістовного значення для масового глядача, про що свідчить низька якість комунікативного наповнення. Адже логічним є те, що легше знищити свідомість і громадську думку суспільства, аніж побудувати нове когнітивне мислення та розвинути мовлення через інтелектуальні програми. Глобальним стає проблема низького розвитку інтелектуальності, що побудована на байдужості пізнання нових наук і накопичувати «нові» знання.

Глядач став в центрі розважальних шоу-програм на різну тематику: політика, економіка, музика, ігри, спорт і т. д. Чому нема інших програм? Журналістика будується на різножанровості, а не одножанровості. Робота телебачення базується на формуванні суспільства в цілому чи індивіда, проте на сьогодні, ми бачимо зовсім іншу динаміку розвитку телебачення вже декілька років поспіль. Програми просвітницького характеру стали в минулому або ж ті, що не вартують уваги, а от агресивні теми, такі як: збочення, вбивство, розбещення, плітки та чутки є основою глядацького споживання.

Українське телемовлення деструктивно впливає на масову свідомість суспільства, оскільки українського глядача необхідно виховувати в процесі онлайн-режиму і не шукати на цьому економії часу та грошей. Кожен продукт чи послуга створюються на основі людських потреб, а людська природа полягає в розвитку мислення, поведінки тощо. На жаль, потреби не враховуються ні журналістами, ні соціологами, ні психологами. Чому нема емпіричних проблем та корисних порад типу «лайфхак» для суспільства різної вікової категорії? На жаль, нема програм для дітей? Невже не можна розширити контент програм на комунікаційно-телевізійному ринку? Адже від цього залежить якість українського телепростору.

«Результатом процесу інформатизації є створення інформаційного суспільства, де маніпулюють не матеріальними об'єктами, а символами, ідеями, образами, інтелектом, знаннями» [1, с.57]. Роль інформації полягає у інформативності та накопиченні «нових знань», а тому інформаційний

ринок повинен бути різножанровим за тематикою програм на телебаченні.

Аналіз останніх досліджень показав, що питанням наповнення інформаційного простору не заакцентовує увагу на тематичності журналістської діяльності в сучасному житті України. Потік інформації настільки зріс, що він став неконтрольованим і нецікавим в масиві надзвичайних новин та одноманітності тем про війну, вбивство, насилля, політичний та зірковий піар тощо. Медіапростір фактично масово заповнений негативною пропагандою. Українські дослідники [5; 6; 8; 9; 10] вже давно обговорюють та аналізують проблему про патогенний, загрозливий та негативний вплив ЗМІ на людину, що створює небезпеку психічній свідомості та розумовому розвитку людини в культурному, інтелектуальному, національному, моральному та духовному вимірах, проте інформаційний простір не реагує на зауваження вчених та суспільства в цілому.

Механізм неправдивості та брехні зріс в неймовірному вимірі, виникає питання: де інформаційна безпека? Невже ЗМІ не можуть писати більше позитивної інформації? Неймовірна насиченість негативної платформи, відповідно негативно відображається на формуванні свідомості людини, її громадської думки. Адже завдання ЗМІ подавати не тільки правдиву й достовірну інформацію, але й інформувати, навчати (виховувати) суспільство, розповідати про позитивні моменти життя, що є більш актуальною проблемою на інформаційному ринку. Влучним виразом на цю проблему промовив професор Й.Лось «Ідеї сьогодні вважаються непрактичними, приносять мало користі. Величезний масив інформації, переважно примітивної, уривчастої не сприяє розширенню інтелектуальних горизонтів. Домінують поверхові опінії або власні прозаїчні вчинки. Антимислення очевидне. Відтак, наслідки для суспільства можуть стати фатальними» [9, с.24]. «Вартісні інформації губляться у масі хламу» [9, с. 27]. Потреба суспільства, індивідуума – це не тільки споживання негативної інформації, але й позитивної, що в собі включає певні наукові винаходи, культурні та духовні програми, просвітницькі проекти тощо. В інформаційному просторі повинні бути і чорне, і біле: «Слово має бути глибоко моральне, тому що воно є тінь істини, тому що воно пробуджує

закладені в нас моральні сили, тому що вчить воно нас глибокої думки» [9, с. 42]. Тому постала потреба детального аналізу впливу українського телебачення на свідомість людини через змістовне наповнення каналів.

Метою статті є дослідження впливу українського телепростору на свідомість людини в інтелектуальному вимірі, провівши аналіз та поставити загальну оцінку інформаційного наповнення телебачення.

Невирішені раніше частини проблеми. Проблеми інформаційного наповнення на українському телебаченні вказують на нагальність вирішення маніпулятивно-психологічних впливів, які, на жаль, не розвивають суспільство, а навпаки – деградує методами інтроформаційної (несилової) дії, «зазомбовуючи» людину в примітивному руслі. Зараз в сучасних ЗМІ ми бачимо занепад високої культури, інтелектуальності, мистецтва красномовства тощо. Тому проблема є до сьогодні невирішеною і відповідно вимагає глибокого аналізу та оцінки стану телепростору, що допоможе переконати медіа працювати в іншому руслі діяльності.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні інтроформаційно-деструктивна форма впливу на українському телебаченні полягає в тому, що немає індивідуального споживача, а є лише масовий з одним типом свідомості та потребою споживання. Адже інформаційний телепростір практично масово наповнений розважальними та інформаційними програмами, немає аналітики, інтелектуальних тем (мистецтво, культура, музика, історія), наукових досліджень та здобутків, що особливе значення займає на інформаційно-просвітницькій платформі.

Візьмемо до прикладу новостворений канал «Прямий» (колишня назва «Тоніс») базується, в основному, на інформаційній аналітиці, проте немає культурних, історичних, музичних чи мистецьких програм. На таких каналах як: «УТ-1», «5 канал», ТРК «Львів» ми можемо справді побачити реальну змістовну наповненість інформаційного простору – це програми: інформаційні та аналітико-інформаційні, пізнавальні, інформаційно-пізнавальні, розважальні, розважально-пізнавальні, просвітницькі (історико-культурні, мистецькі, військові тощо), що є яскравим прикладом для наслідування сучасного українського мовлення. Адже тут присутні велика гама різної тематики програм: політика, економіка, культура, спорт, музика, театр, мистецтво і т.д., що є надзвичайно важливо для розвитку суспільства.

Для подальшого і детальнішого аналізу українського телебачення ми обрали 9 каналів («УТ-1», «1+1», «Інтер», «СТБ», «ICTV», «5 канал», ТРК «Україна», «Новий канал», ТРК «Львів») за період жовтень-листопад 2017 р.

У дослідженні ми побачили, як кожен канал спеціалізується на певному тематичному напрямі (див. Рис. 1). Аналізовані канали ми поділили за 5 тематичними напрямками: інформаційні, інформаційно-пізнавальні, пізнавально-розвиваючі, суто розважальні та пізнавально-розважальні.

Інформаційних програм в кількості більше на таких каналах, як: «5 канал» (10 програм), «УТ-1» (6); менше або нема на таких каналах, як: «Інтер», «ICTV»,

ТРК «Україна» (3), «1+1» (2), «СТБ» та ТРК «Львів» (1) та «Новий канал» (0).

Щодо *інформаційно-пізнавальних програм*, то тут ми бачимо, що переважає на трьох каналах: «5 канал» (22), «УТ-1» (16) та ТРК «Львів» (13); менше на каналах: «1+1» та «ICTV» (6), «Інтер» (5), ТРК «Україна» (3), «СТБ» та «Новий канал» (2).

Пізнавально-розвиваючих програм, на жаль, є обмаль, особливо це стосується програм для дітей, на що потрібно особливо увагу звернути українському телебаченню таких каналів, як: «1+1» (1) з передачею «Маріччин кінозал», ТРК «Львів» (1) – «Казки з торбинки», а на каналах, як «УТ-1», «Інтер», «СТБ», «ICTV», ТРК «Україна», «Новий канал» – взагалі нема. Якщо вести розмову про дорослу аудиторію, то перевага надається програмам у вигляді порад, до прикладу: «Інтер» (1) – «Удачний проект»; «СТБ» (3) – «Битва екстрасенсів», «Зважені та щасливі», «Давай поговоримо про секс»; «5 канал» (10) – «Агрокраїна», «Модне здоров'я», «Єдина Родина», «Зооакадемія», «П'ятий поверх», «Народна кухня», «Простір ідей», «На крилах мрій», «Післязавтра», «Мамина школа»; «Новий канал» (1) – «Дешево та сердито»; ТРК «Львів» (4) – «Кадрики», «Рожеві окуляри» (*робота дітей у дорослих програмах*), «Львів мистецький», «Як це було»; ТРК «Україна», «ICTV», «УТ-1» та «1+1» (0).

Суто розважальних програм найбільше є на таких каналах, як: «1+1» (6), «Новий канал» (5) та «ICTV» (3); менше або ж нема на каналах: «СТБ» (2), ТРК «Україна» (1), ТРК «Львів», «5 канал», «Інтер» та «УТ-1» (0).

Пізнавально-розважальні програми – це канали: «УТ-1» (6), ТРК «Львів» (5), «СТБ» (4); менше передач є на каналах: «5 канал», ТРК «Україна», «Новий канал» та «1+1» (3), «Інтер» (2) та «ICTV» (1).

Досліджуючи українське телебачення, ми побачили, що найбільше наповнення сьогоденного телепростору займають місце – інформаційно-пізнавальні та інформаційні програми.

З проаналізованого, можна констатувати про те, що українське телебачення вже не виконує свої функції інтелектуального розвитку, а радше, навпаки – примітивізм та вульгаризм, «антимонія», тобто розмова ні про що. Сьогоднішнє телебачення, наприклад з такими програмами, як: «Чотири весілля», «Міняю жінку», «Модель XL» (канал «1+1») та «Зоряні яйця», «Зірки під гіпнозом», «Хто зверху?», «Вар'яти», «Від пацанки до панянки» («Новий канал») не можуть надто довго існувати на ринку інформаційного простору, оскільки тут присутній суцільний примітивізм, вульгарність, антимораль, антикультура, а отже – ці передачі абсолютно беззмістовні. Все це свідчить про те, що знищити інтелект легше, аніж – набутти і розвивати.

Відчутно нестачу таких когнітивно-просвітницьких та науково-дослідницьких програм у комунікаційному телепросторі України, що займає важливу проблему сьогодення. Стратегія комунікативного простору повинна базуватись на розвитку інтелекту нації, країни, світу тощо. «Містком» до інтелектуальних технологій є поняття «знання» [2, с. 29]. Деградація свідомого мислення не сформує інтелектуальну особис-

тість, тому телебачення необхідно трансформувати на нову платформу інтелектуального розвитку методом

наповнення інтроформаційно-інтелектуального інфопростору змістовними програми.

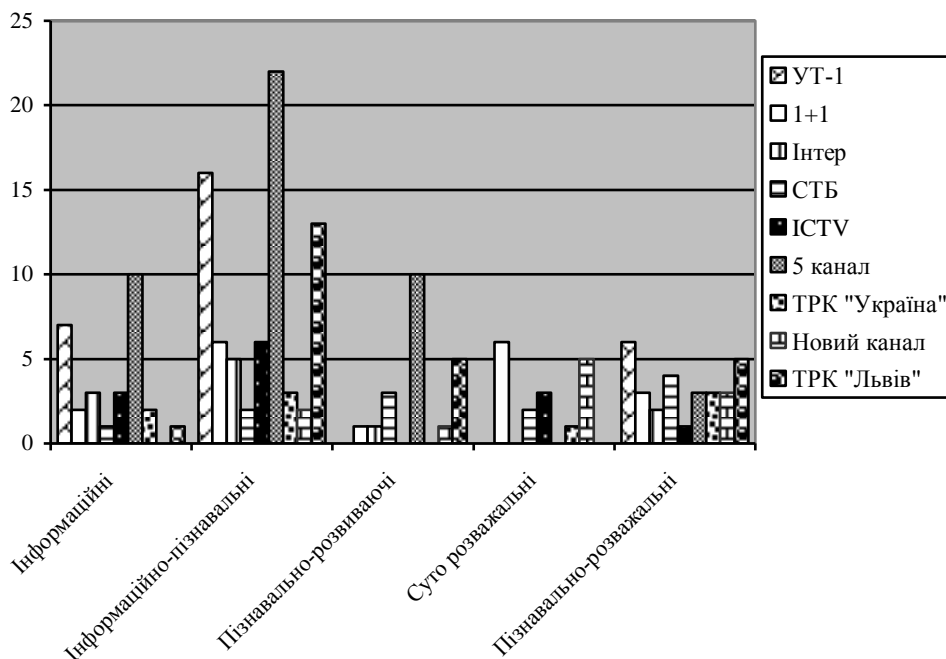

Рис. 1. Інформаційне наповнення українського телебачення (за жовтень-листопад 2017 р.)

За словами відомого мислителя філософа Еріха Фромма «Знання є способом звільнити від деструктивної сили страху, воно вказує на шлях до мети, яка полягає в реабілітації людської волі та відродження віри й довіри до людської особистості» [10, с.7]. Цей вислів свідчить про те, що знання і розум повинні керувати світом, тому інформаційний простір повинен базуватися на просвітницькому і виховному аспектах.

Висновки. Сьогодні ЗМІ насичені розвагами на різну тематику, навіть коли ми говоримо про політику, де розглядаються важливі й серйозні питання, тут теж подаються проблеми у розважально-гумористичному контексті «ток-шоу». Цей контент трансформує мис-

лення суспільства у примітивному вигляді, також травмує свідомість, що сприяє незбалансованості людської психіки.

Психіка людини – це складний механізм, на який необхідно впливати інтроформаційно-інтелектуально з підсиленням процесом набуття та накопичення «нових корисних» знань. Телебачення України зараз не працює на потреби глядача індивідуального, а скоріш – масового, тому постало питання змінити та трансформувати інформаційний телепростір, що буде спрямований на інтелектуальний розвиток, вибудовуючи реалізацію творчого потенціалу людини і таким чином це покращить стиль та якість життя суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

- Інформаційні ресурси: Навчальний посібник / В.Я. Яковенко. – Донецьк, 2005. – 202 с.
- Литвин В.В. Технології менеджменту знань: навч. посібник / В.В. Литвин; за заг. ред. В.В. Пасічника. – 2-ге вид. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. – 260 с.
- Мина Ж.В. Аналітико-синтетичне опрацювання інформації: навч. посібник / Ж.В. Мина. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. – 196 с.
- Оцінка і комунікація: посіб. для студентів та аспірантів / уклад. Г.І. Приходько. – Вінниця: Нова Книга, 2013. – 168 с.
- Потятиник Б. Патогенний текст / Б. Потятиник, М. Лозинський. – Л., 1996. – 296 с.
- Почепцов Г. Від Facebook-у і гламуру до WikiLeaks: медіа комунікації / Г. Почепцов. – К.: Спадщина-інтеграл, 2012. – 464 с.
- Рак О.Ю. Медіакомунікаційна «німота» українських пізнавальних телепрограм на розвиток мислення соціуму / О.Ю. Рак // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. – 2017. – №1 – С.160-165.
- Стасюк Ю. Деградація телебачення – деградація нації [Електронний ресурс] Ю. Стасюк / ВолиньPost. – 26.07.2012. – Режим доступу: <http://www.volynpost.com/blogs/185-degradacia-telebachennia--degradacia-nacii>. – Дата доступу: 07.11.2017.
- Сучасна медіакультура: контент, концепції, перспективи (українсько-польський досвід): колективна монографія / [Й. Лось, С. Гавронський, Т. Лильо, М. Уліта та ін.]; за наук. ред. проф. Й. Лося. — Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 392 с.
- Фромм Е. Мистецтво любові / Е. Фромм; пер. з англ. В. Кучменко. – 2-ге вид. – Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. – 192 с.

REFERENCES

1. Information resources: Textbook / V.Ya. Yakovenko - Donetsk, 2005. - 202 p.
2. Ly'tvy'n V.V. Knowledge Management Technologies: Teach. manual / V.V. Ly'tvy'n; per community Ed. VV Beekeeper – 2nd form. Lviv: Lviv Polytechnic Publishing House, 2013. 260 p.
3. My`na Zh.V. Analytical and synthetic processing of information: teaching. manual / J.V. Mina. Lviv: Lviv Polytechnic Publishing House, 2016. 196 p.
4. Assessment and communication: manual. for students and graduate students / compiler G.I. Pry`xod`ko. Vinnitsa: The New Book, 2013. 168 p.
5. Potyaty`ny`k B. Pathogenic Text / B. Potyaty`ny`k, M. Lozy`ns`ky`j. L., 1996. 296 p.
6. Pochepczov G. From Facebook and Glamor to WikiLeaks: Media Communication / G. Pochepczov. K.: Legacy-Integral, 2012. 464 p.
7. Rak O.Yu. Medicommunication "muteness" of Ukrainian cognitive television programs on the development of societal thinking / O.Yu. Rak // State and Regions. Series: Social Communications, 2017. №1. P.160-165.
8. Stasyuk Yu. Degradation of television - degradation of the nation [Electronic resource] Yu. Stasyuk / VolynPost. 26/07/2012. Access mode: <http://www.volynpost.com/blogs/185-degradaciai-telebachennia--degradaciai-nacii>. Date of access: 07.11.2017.
9. Modern media culture: content, concepts, perspectives (Ukrainian-Polish experience): collective monograph / [J. Los`, S. G`avrons`ky`j, T. Ly`l'o, M. Ulita and others]; for the scientific editorship of Professor J. Los`. Lviv: LNU named after Ivan Franko, 2012. 392 p.
10. Fromm E. The Art of Love / E. Fromm; translate from english V. Kuchmenko. 2nd edition. Kharkiv: Book Club "Family Leisure Club", 2017. 192 p.

Intraformational and destructive influence of Ukrainian television on human consciousness: analysis and opinion

O. Yu. Rak

Abstract. In the article, the author describes the general situation on the Ukrainian television, which is today a very topical problem, because here is an analysis of how to fill the channels of certain programs and their content is determined. From the analyzed research, the introspection-destructive form of the influence of television on the consciousness of the viewer is appreciated, which is a significant issue of the present for further resolution. The author schematically shows the informational content of nine Ukrainian TV channels, which specialize in a certain thematic direction of activity and are designed for the relevant audience.

Keywords: *introformational-destructive influence, information television space, cognitive thinking, informative-cognitive, accumulation of "new" knowledge.*

Интроформационно-деструктивное влияние украинского телевидения на сознание человека: анализ и оценка

О. Ю. Рак

Аннотация. В статье автор описывает общую ситуацию на украинском телевидении, что является сегодня очень актуальной проблемой, поскольку здесь осуществляется анализ по наполнению каналов определенных программ и определены их содержательность. С проанализированного исследования оценены интроформационно-деструктивную форму влияния телевидения на сознание зрителя, что является весомым вопросом сегодня для дальнейшего решения. Автором схематично изображено информативную наполненность девяти телеканалов Украины, специализирующихся на определенном тематическом направлении деятельности и рассчитаны на соответствующую аудиторию.

Ключевые слова: *интроформационно-деструктивное влияние, информационный телепространство, когнитивное мышление, интроформационно-познавательные, накопления «новых» знаний.*